

ΑΙ ΚΙΝΟΥΜΕΝΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ

Φίλε Κύριε Ἀρσένη !

ΡΓΑ, πολὺ ἀργὰ δυστυχῶς ἐσυλλογίσθην τὴν ὑπόσχεσίν μου, καὶ ἡ ἐκπλήρωσίς της μ' ἔστενοχώρησεν ἀληθῶς. Πολλάκις ἀπεφάσισα καὶ ἐκάθισα μάλιστα νὰ γράψω κάτι διὰ τὴν Ποικίλην Στοιάν σου, ἀλλὰ πάντοτε δυστυχῶς μου ἔλειπε κάτι· πότε καιρός, πότε ιδέαι, πότε καὶ τὰ δύο. Σήμερον εὔρον ὀλίγον καιρόν, ἀλλὰ αἱ ιδέαι... ἐπῆγαν καὶ πάλιν περίπατον, καὶ φοβοῦμαι ὅτι θ' ἀργήσουν νὰ ἐπιστρέψουν. Ἡ προθεσμία σου ὅμως ἐγγίζει· τί νὰ κάμω; Θέλεις νὰ σοῦ ἀναγράψω ἐδῶ ἓνα μικρὸν μου διάλογον μεθ' ἑνὸς φίλου μου, περιστραφέντα ἰδίως εἰς τὸ πολύκροτον ζήτημα τῶν κινουμένων τραπεζῶν; θέλεις, δὲν θέλεις, ἰδοὺ αὐτός, καὶ κάμετον ὅ,τι θέλεις.

Ὁ ἀγαθὸς οὗτος καὶ παλαιὸς μου φίλος, ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐγκαταλιπὼν τὰς Ἀθήνας, κ' ἐπανελθὼν ἐσχάτως πλήρης νοσταλγίας καὶ πόθου, μ' ἔλεγε πρό τινων ἡμερῶν, ἐν εἰλικρινεῖ πεποιθήσει:

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ· ὅσα ἐλαττώματα καὶ ἂν ἔχη ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία, ὅσον καὶ ἂν τὴν κακολογήτε σεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, εἶνε ὅμως ἀναντιρρήτως ἢ εὐφρεστέρα κοινωνία ἀφ' ὅσας ἐγνώρισα.

Ὁ φίλος μου εἶχε γνωρίσει πολλὰς κοινωνίας, εἶνε ἄνθρωπος σοβαρὸς καὶ νοήμων, δὲν συνειθίζει δὲ νὰ ἐπαινεῖ μηδὲ νὰ θαυμάζῃ ἐκ τοῦ προχείρου, ὡς τινες τῶν γνωρίμων μου, ἀπλῶς καὶ μόνον ἵνα εὐχαριστήσῃ τὸν μετ' αὐτοῦ διαλεγόμενον. Ἐννοεῖται λοιπόν, πόσον ἡ αὐθόρμητος ἐκείνη καὶ ἀνυπόκριτος φιλοφροσύνη διέθηκεν εὐαρέστως, οὐχὶ πλὴρον τὴν ἐθνικὴν τοῦ Ἕλληνοσ ἀλλὰ τὴν πατριωτικὴν τοῦ ἀθηναίου φιλοτιμίαν. Ἐκολακέυθην φοβερὰ, ἀναλαμβάνων, φυσικῶ τῷ λόγῳ, εἰς λογαριασμόν μου ἓν μέρος τοῦ φιλο-

φρονήματος, ἀλλὰ πᾶν ἄλλο ἐσυλλογίσθη ἢ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἀφελῆ τῆς πατρίδος μου θαυμαστὴν διὰ τοὺς καλοὺς τοῦ λόγου. Καὶ οὐ μόνον εἰσέγησα ἀχάριστον ἀληθῶς καὶ ἀνάγωγον σιγὴν, ἀλλὰ καὶ ἐμόρφασα φαίνεται, οὐδ' ἐγὼ δὲν ἤξεύρω πῶς, πρὸς τὸν ἔπαινον, διότι ὁ φίλος μου, ἀπορῶν προδήλως καὶ ξενιζόμενος, υπέλαβεν ἐρωτῶν με :

— Πῶς ; μὴ τυχὸν δὲν συμμερίζεσαι τὴν ἰδέαν μου ;

— Δηλαδή, . . . ἀπήντησα ξηροκαταπίνων ἐν ἀμυγχανία καὶ στενοχωρούμενος ἐκ τῆς ἀποτόμου ἐρωτήσεως, δὲν ἤμπορῶ νὰ εἰπῶ αὐτό, . . . ὅτι δὲν τὴν συμμερίζομαι . . . ἀλλὰ . . .

— Ἄλλὰ δὲν τὴν συμμερίζεσαι. Ἐννοῶ. Εἶσαι καὶ σὺ Ἀθηναῖος, ὡς ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι. Μεμψίμοιρος, ἀπαισιόδοξος, κακολόγος, φιλοκατήγορος, βλέπων αἰωνίως τὰ κακά, καὶ ἀγνοῶν ἢ ὑποτιμῶν τὰ καλά. Φοβερὸν προπατορικὸν ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις καὶ αὐτὸ μόνον εἰς εὐφυᾶ κοινωνίαν ἤμπορεῖ ν' ἀναπτυχθῇ, καὶ εἶνε πρόσθετος ἀπόδειξις πόσον ἔχω δίκαιον.

Ὁ φίλος μου ἦτο προδήλως εἰς παροξυσμὸν ἐνθουσιασμοῦ, κ' ἐνθουσιασμοῦ εὐεξεγήτου. Ἐξηκολούθησε σφοδρότεραν τὴν πρὸς ἐμέ ἀποστροφὴν του, ἐγὼ δέ, καὶ τὸ εὐγενὲς τοῦ αἰσθήματός του σεβόμενος καὶ τῆς πατριωτικῆς του ἀγανακτήσεως πτοούμενος τὸ ῥεῦμα, οὐδὲ διενόηθην κἂν νὰ τὸν διακόψω. Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου του, διότι λόγον σχεδὸν ἀληθῆ μου ἐξεφώνησε, καὶ μ' ἀπηρίθμησεν ὅλας του τὰς παρατηρήσεις καὶ μοῦ ἐξέθηκεν ὅλα του τὰ ἐπιχειρήματα, συνεπέρανεν ἐρωτῶν με καὶ πάλιν διὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχομένου ἀντίρρησης :

— Τί λέγεις, φίλε μου ; θὰ μοῦ εἰπῆς, ὅτι δὲν εἶνε εὐφυῆς κοινωνία ἢ κοινωνία τῶν Ἀθηναίων, ὅπου εἶνε ἀδύνατον νὰ παρέλθῃ τὸ γελοῖον ἀπαρτήρητον, ὅσον μικροσκοπικὰς καὶ ἂν ἔχη τὰς διαστάσεις, ὅπου ὁ σπόρος τοῦ κωμικοῦ φύεται καὶ ἀνακλαδοῦται εἰς δένδρον ἐντὸς ὀλίγων μόλις ἡμερῶν, ὅπου τέλος πάντων ἢ κυριωτέρα διασκέδασις—ἄς μὴν εἰπῶ ἀσχολία—τῶν ἀνθρώπων εἶνε νὰ παρατηρῶσι τὰ ἀστεῖα τῶν πλησίον τῶν ἐλαττώματα καὶ νὰ τὰ σατυρίζωσι ;

— Αὐτὸ υπέλαβον δειλός, ἀποδεικνύει ὅτι εἴμεθα κωμικοὶ μᾶλλον ἢ εὐφυεῖς.

— Ἀποδεικνύει καὶ τὰ δύο, παρετήρησεν ἀπτόητος ὁ φίλος, καὶ ἀποδεικνύει προετί ὅτι κοινωνία κωμικῆ εἶνε ἀναγκαίως καὶ εὐφυῆς, ὡς καὶ τ' ἀνάπαλιν κοινωνία εὐφυῆς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς κοινωνίαν κωμικὴν. Ἐννοεῖται, ὅτι εἰς τὴν τερπνὴν αὐτὴν παράστασιν συναλλάσσονται ἡθοιοῖοι καὶ θεαταί, καὶ οἱ σήμερον κωμωδούμενοι γίνονται αὔριον κωμῶδοι, καὶ οἱ γελῶντες χθὲς πα-

ρέχουσι σήμερον ὕλην γέλωτος εἰς τὰ χθεσινὰ θύματά των. Τὸ σπουδαῖον εἶνε, ὅτι τὰ ἄξια γέλωτος γίνονται καταγέλαστα, ὅτι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται εὐφυΐα, καὶ ὅτι τὴν εὐφυΐαν αὐτὴν τὴν ἔχετε.

— Αἱ . . τότε κάπως συνεννοούμεθα. Διότι, τί νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐδυσκολευόμεν κάπως νὰ παραδεχθῶ, ὅπως καὶ τόρα ἀκόμη δυσκολεύομαι, ὅτι δύναται νὰ ὀνομασθῇ εὐφυΐς ἡ κοινωνία, ἣτις ἐθαύμασε τὸν Μακράκην, κ' ἐπανηγύρισεν ὡς σωτῆρα τῆς πατρίδος τὸν Κουταλιανόν, καὶ ἔκλαυσε τὰ πύρινα τῆς δάκρυα πρὸ τῶν οἰκογενειακῶν δραμάτων τοῦ Ταβουλάρη.

— Αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε. Ἄν ἐθαύμασαν καὶ ἐπανηγύρισαν καὶ ἔκλαυσαν, ὡς λέγεις, μερικοί, ἄλλοι, πολὺ περισσότεροὶ ἀναμφιβόλως, ἐγέλασαν, καὶ τοῦτο φθάνει.

— Καὶ αἱ κινούμεναι τράπεζαι, ἀγαπητέ; Λησμονεῖς τὰς κινουμένας τραπέζας; Ἄγνοεῖς ὅτι κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος χίλια ὀκτακόσια ὀγδοήκοντα τέσσαρα οἱ εὐφρεῖς σου ἀθηναῖοι ἤρχισαν πάλιν νὰ πιστεύωσιν εἰς τὰς κινουμένας τραπέζας, καὶ νὰ ἐπικαλῶνται τὴν μαντείαν των, ὡς αἱ εἰς τὰς μαγίσσας ἀποτεινόμεναι κρονόληροι γραταὶ; Ὅτι πᾶσαν ἐσπέραν, ἀπὸ μηνὸς ἤδη, συνάγονται εἰς τοὺς καλλιτέρους οἴκους τῶν Ἀθηνῶν ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τῶν ὁποίων πατρίς δὲν εἶνε οὔτε τὸ Καματερόν οὔτε οἱ Κουκουβάουνες, καὶ κἀκὴνται σοβαροὶ περίεξ μικρῶν τραπεζῶν, καὶ ἐπιθέτουσιν εἰς αὐτὰ ἐν κατανυκτικῇ προσηλώσει τὰς χεῖράς των, καὶ τὰ κινουῖσιν ἐπὶ τέλους, ἐννοεῖται, καὶ τὰ ἐρωτῶσι περὶ παρελθόντων καὶ παρόντων καὶ μελλόντων, καὶ τείνουσι τὸ οὖς εἰς τὰς ἀπαντήσεις τοῦ ποδός των, καὶ τὰς πιστεύουσι, καὶ συγκινουῦνται, καὶ ἐξίστανται;

Ἦτο ἡ σειρά μου τόρα, ὡς βλέπεις. Ἐστάθην ὀλίγον, ν' ἀναπνεύσω, καὶ πρὶν ἢ μὲ διακόψῃ ὁ φίλος μου, ἐξηκολούθησα:

— Ἄγνοεῖς, ἀγαπητέ, ὅτι τὸ ζήτημα τῶν κινουμένων τραπεζῶν εἶνε σήμερον τὸ φλογερώτερον ζήτημα τῆς ἡμέρας, πολὺ σπουδαιότερον παρ' ὅσον ἦτο τὸ θέρος τὸ φοβερόν ἐκεῖνο ζήτημα τοῦ Γραφείου τῆς ὑγιεινῆς; Ὅτι αἱ ἐφημερίδες τὸ πραγματεύονται πᾶσαν πρωΐαν ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστημονικὴν καὶ σπουδαίαν; ὅτι οἱ ἀναγνώσται τῶν ἐφημερίδων αὐτῶν ἐτριπλασιάσθησαν διὰ τοῦτο, καὶ ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ συναντηθῶσι δύο Ἀθηναῖοι καθ' ὁδὸν ἢ εἰς τὸ καφενεῖον, χωρὶς ν' ἀνακοινώσωσιν ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων τῆς προτεραίας, καὶ νὰ σεισωσι σοβαρῶς τὴν κεφαλὴν, λέγοντες μετὰ καταπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ: **ποῦ θὰ καταντήσῃ ὁ κόσμος!**

— Σοῦ ἐξομολογοῦμαι ὅτι τ' ἄγνοῶ ὅλ' αὐτὰ, καὶ—νὰ σοῦ ἐξο-

μολογηθῶ καὶ κάτι ἄλλο;—οὐδὲ τὰ πιστεύω. Εἶνε, μοῦ φαίνεται, ὑπερβολαί, τὰς ὁποίας δημιουργεῖς ἐκ τοῦ προχείρου διὰ νὰ με ἀντικρούσης. Εἶνε δυνατόν αἱ Ἀθηναί, με πανεπιστήμιον, με σοφούς, με ἐφημερίδας...;

— Μὲ συλλόγους, με περιοδικὰ συγγράμματα, διέκοψα ἐγὼ, ἀνυπόμονος καὶ κάπως προσβεβλημένος, με ὅλα αὐτὰ, μάλιστα, εἶνε δυνατόν νὰ πιστεύωσι σήμερον εἰς τῶν τραπεζῶν τὴν κίνησιν, καὶ πιστεύουν εἰς αὐτήν, καὶ καταγίνονται καθ' ἐσπέραν εἰς τὴν τραπεζομαντείαν. Ἄν ἐπιμένῃς ἀκόμη νὰ δυσιπιστῆς εἰς τοὺς λόγους μου, εἶν' εὐκολώτατον νὰ σὲ πείσω. Πηγαίνεις, ἂν θέλῃς, μίαν ἐσπέραν εἰς τοῦ

— Ὅχι, ὄχι, ἄς μοῦ λείπῃ. Ἡ ἰδέα μόνον, ὅτι ἄνθρωποι πολιτισμένοι, γνωρίζοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ὠπισθοδρόμησαν διὰ μιᾶς τριάκοντα ὅλα ἔτη, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἀγυρτεύματα τοῦ 1853, καὶ ἐνθυμήθησαν τὰ περιλάλητα ἐπιστημονικὰ ἄρθρα τῆς Πανδώρας, καὶ ἐπιχειροῦν νὰ μαγνητίσουν τὰ τραπέζια καὶ νὰ τὰ ἀναγκάσουν εἰς ἀποκάλυψιν τοῦ μέλλοντος, . . ἡ ἰδέα μόνον αὐτὴ μοῦ φέρει μελαγχολίαν.

— Μελαγχολίαν; διατὶ μελαγχολίαν; ἐμὲ τοῦλάχιστον με φαίνεται φοβερά. Δὲν εἶνε ἀστεῖον νὰ σὲ ἀπαντᾷ καθ' ὁδὸν εἰς φίλος σου, νοήμων ἄλλως καὶ ἰκανῶς μορφωμένος, νὰ σὲ σταματᾷ, καὶ νὰ σ' ἐρωτᾷ περιδεῆς καὶ τεταραγμένος, τί φρονεῖς περὶ τῆς κινήσεως τῶν τραπεζῶν; Δὲν εἶνε ἀστειότερον αὐτὸ, παρὰ νὰ σ' ἐρωτᾷ τί ἰδέαν ἔχεις περὶ τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς τῆς Γερμανίας; Ἡξεύρεις, ὅτι προχθὲς ἀκόμη μοῦ ἐξεμυστηρεῖτο εἰς νέος - διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, παρακαλῶ—ὅτι ἡ τράπεζα ἐμάντευσε τοῦ θεοῦ του τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς τῶν παρακαθημένων ἐγνώριζε; — Ἦσο καὶ σὺ μεταξὺ τῶν παρακαθημένων; τὸν ἠρώτησα.— Βεβαίως, ἀπήντησε.— Καὶ . . . τὸ ἐνθυμεῖσο σὺ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ σου; — Βεβαίωτατα.— Καὶ ἡ τράπεζα λοιπὸν τὸ ἠῦρε; — Τὸ ἠῦρε, φίλε μου, τὸ ἠῦρε! — Περίεργον, ἀπήντησα καὶ διεῖράγην εἰς γέλωτα. Μελαγχολικὰ σοῦ φαίνονται αὐτά;

— Μελαγχολικὰ μοῦ φαίνονται, ὄχι διότι ἀποδεικνύουν τὸν ἰσχυρισμὸν σου, ὅτι δηλ. ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία δὲν εἶνε εὐφυῆς, ἀλλὰ διότι ἀποδεικνύουν κάτι ἄλλο, πολὺ λυπηρότερον.

— Τί, δι' ὄνομα θεοῦ; τί πρᾶγμα;

— Ὅτι οἱ ἀθηναῖοι εἶνε ἀκόμη τρομερὰ ἀμόρφωτοι καὶ ἀστοιχείωτοι, καὶ ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ των παιδεύσις εἶνε ὄνομα μόνον κενόν. Δὲν πιστεύω νὰ σοῦ φαίνεται καὶ αὐτὸ ἀστεῖον.

Δὲν ἐξακολουθῶ τὸν διάλογόν μας, διότι θὰ ὑπερέβαινον τὰ ὄρια ἐπιστολῆς. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς τοῦ φί-

λου μου διόλου δὲν μ' ἐφάνη ἀστεῖος, καὶ ἐπιφυλάσσομαι ἄλλοτε,
ἴσως τὸ προσεχὲς ἔτος, νὰ σοῦ γράψω ἐν ἐκτάσει τὸ διατί.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1884.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ

Μοῦ σφίγγει ὁ καῦμός 'σὰ θηλειὰ τὸ λαιμὸ
Καὶ μεσ' τὴν καρδιὰ μὲ δαγκάνει 'σὰ φειδί.
Παράξενο θέλω ν' ἀρχίσω ταξειδί.
Χωρὶς, μὰ χωρὶς τελειωμό.

Τὸ δρόμο μ' ἀργὰ νὰ τραβῶ, νὰ τραβῶ,
'Ἀλλὰ πουθενὰ καὶ ποτὲ νὰ μὴ στέκω,
Ψυχὴ νὰ μὴ βρίσκω, ἢ πάντα νὰ μπλέκω
Μὲ κόσμον τυφλὸ καὶ βουβό.

Νὰ νιώθω τριγύρω πλατεῖα ἐρημιὰ,
Κλεισμένα τὰ σπήτια, τὰ ντζάκια σβυσμένα,
'Ψηλὰ νὰ μὴ φέγγη ἀστέρι κανένα,
Καὶ κάτου γυναῖκα καμμιὰ.

Αἴ! ἴσως σὲ τέτοιο ταξειδί ἂν ριχτῶ,
'Ἀτέλειωτο, ἔρμο, 'ς ἀγνώριστη χώρα,
Δὲ' θάχω τρομάρα μὴ γίνω, σὰν τόρα,
Τῆς ψεύτρας ἀγάπης σφαχτό.

Ἄπριλιος 1883.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ.